

Щодо питання безпеки праці у галузі будівництва протягом 2014-2015 років

(продовження, початок див. Вісник будівельника 3/2017)

4. ПРО ПРИЧИНИ НАСТАННЯ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ

Протягом 2014-2015 років у порівнянні з 2013 роком дещо змінилися і питома вага **причин** настання нещасних випадків, пов'язаних з виробництвом.

Ці матеріали наведені в таблиці 3.

Так, питома вага **організаційних причин** настання нещасних випадків, пов'язаних з виробництвом, що призвели до травмування працівників у 2014 році зменшилась на 12,0%, а у 2015 – на 7,1%. Одночасно зменшилась і роль цих причин у загибелі працівників галузі будівництва: у 2014 році – на 2,4%, а у 2015 році – на 14,6%.

Оскільки ці відмінності показників є статистично недостовірні, необхідно констатувати стабілізацію ролі організаційних причин у травмуванні та загибелі працівників при настанні нещасних випадків на виробництві.

В числі організаційних причин головним слід назвати *порушення працівниками трудової і виробничої дисципліни*, що зайвий раз підтверджує **відсутність належного контролю з боку керівників первинної ланки** та посадових осіб виробничих підрозділів підприємств (I-й та II-й рівень контролю за станом охорони праці), зокрема бригадирів, майстрів, начальників цехів,

АНАТОЛІЙ СТОБУН, радник Голови ЦК Профспілки працівників будівництва і промисловості будівельних матеріалів України з питань безпеки і гігієни праці, кандидат медичних наук

завідуючих відділами та інших за дотриманням працівниками вимог нормативних актів з безпеки та охорони праці, а також трудового законодавства при виконанні виробничих завдань.

Очевидно, що вимоги посадових інструкцій з охорони праці, положення Правил внутрішнього трудового розпорядку та розділу «Охорона праці» колективного договору підприємства, установи або організації не доводяться до працівників, залишаючись надбанням тих папірців, на яких вони викладені.

Слід відзначити, що в Україні при масовій приватизації підприємств на більшості з них були ліквідовані профспілкові організації, не прийняті колективні договори, не виконані приватизаційні

ТАБЛ. 3. РОЗПОДІЛ ТРАВМОВАНИХ ТА ЗАГИБЛИХ В ГАЛУЗІ БУДІВНИЦТВА ЗА ПРИЧИНАМИ НАСТАННЯ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИРОБНИЦТВОМ, У 2014-2015 РОКАХ У ПОРІВНЯННІ З 2013 РОКОМ

Роки	Вид нещасного випадку	Розподіл кількості травмованих* та загиблих** за причинами настання нещасних випадків, пов'язаних з виробництвом, (у % до загального числа травмованих або загиблих)			
		організаційні	технічні	психофізіологічні	інші причини
2013	НВ*	72,0	11,7	7,2	9,1
	НВс*	58,9	18,0	10,3	12,8
2014	НВ*	64,3	12,6	23,1	—*
	НВс*	57,5	15,0	27,5	—*
2015	НВ*	67,2	19,1	13,7	—*
	НВс*	51,4	16,2	32,3	—*

Примітки: НВ* – нещасні випадки без смертельних наслідків;
 НВс* – нещасні випадки зі смертельними наслідками;
 травмовані* – працівники, які травмувались під час настання НВ;
 загиблі* – працівники, які загинули під час настання НВс*.

зобов'язання та положення приватизаційних договорів. Це свідчить про наявність значних недоліків в діяльності Державної служби з питань праці України (надалі – Держпраці), працівники якої повинні здійснювати належний нагляд за виконанням роботодавцями положень приватизаційних договорів та вимог трудового законодавства.

Поширення в останні три роки принципу дерегуляції бізнесу, ослаблення державного нагляду за станом безпеки праці, як з боку Держгірпромнагляду так і Держпраці також сприяє порушенню вимог трудового законодавства та нормативних актів з безпеки праці як роботодавцями, так і працівниками приватизованих, середніх і малих підприємств та підприємств приватної форми власності.

На другому місці серед організаційних причин настання нещасних випадків, пов'язаних з виробництвом, знаходяться порушення вимог безпеки праці під час експлуатації обладнання, устаткування, машин, механізмів, що може свідчити про незадовільне виконання працівниками вимог стандартів безпеки праці щодо застосування виробничого обладнання, особливо – обладнання підвищеної небезпеки.

До речі, необхідно зауважити, що із загальної кількості робіт з підвищеною небезпекою – «Перелік робіт з підвищеною небезпекою» (НПАОП 0.00-4-12-2005), затверджений наказом

Держнаглядохоронпраці (ДНОП) від 26.01.2005 № 15, зареєстровано в Мін'юсті 15.02.2005 за № 232/10512, на підприємствах будівельних матеріалів і на будівельних майданчиках застосовується більше 50,0%.

Із 26 видів робіт підвищеної небезпеки, на виконання яких необхідно мати дозвіл згідно з постановою КМУ від 26.10.2011 № 1107 «Про затвердження Порядку видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки» (далі – постанова № 1107-2011), на підприємствах будівельних матеріалів і на будівельних майданчиках застосовується – 19 видів робіт (73,1%), а з 21 виду устаткування підвищеної небезпеки – 9 видів (42,8%).

Із 8 видів робіт підвищеної небезпеки, дозвіл на виконання яких видається на підставі висновків експертизи про дотримання на підприємстві вимог нормативних актів з охорони праці, у галузі будівництва застосовується половина, а механізмів і машин – третина.

Третє місце серед організаційних причин займають *порушення технологічного процесу, які*

також свідчать про недостатній контроль з боку зазначених посадових осіб за виконанням працівниками при здійсненні виробничих завдань вимог посадових інструкцій з охорони праці та безпечного здійснення працівниками технологічного процесу за розробленими технологічними регламентами (картами) підприємств.

Необхідно відзначити, що при складанні цих інструкцій недостатньо використовуються положення:

- міждержавних стандартів безпеки праці (ГОСТи), правил безпеки праці при виконанні певного виду робіт, особливо робіт підвищеної небезпеки, та інших нормативних актів колишнього Союзу РСР, дія яких продовжена на території України постановою Верховної Ради України від 12 вересня 1991 року № 1545 «Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР»;
- правил безпеки і охорони праці та положень санітарних правил при виконанні певного виду робіт, особливо робіт підвищеної небезпеки;

ЗУПИНЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ТА ВИКОНАННЯ РОБІТ, ЯКІ, ЗА ВИСНОВКОМ ОРГАНУ З НАГЛЯДУ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ, СТВОРЮЮТЬ БЕЗПОСЕРЕДНЮ ЗАГРОЗУ ЖИТТЮ ТА ЗДОРОВ'Ю ЛЮДЕЙ, МОЖНА ЗДІЙСНЮВАТИ ЛИШЕ ЗА ПОСТАНОВОЮ СУДУ

- довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників (ДК 009:2010), в якому чітко визначені види робіт, які повинний виконувати працівник згідно із своєю професією та кваліфікацією.

Дещо меншою була питома вага працівників галузі, які травмувалися внаслідок таких організаційних причин настання нещасних випадків, пов'язаних з виробництвом, як: *порушення правил дорожнього руху, недоліки під час навчання безпечним прийомом праці, що може свідчити про порушення вимог НПА про проведення різного виду інструктажів з охорони праці, невикористання засобів індивідуального захисту через незабезпеченість ними, а також рятувальними засобами, особливо при виконанні робіт підвищеної небезпеки, порушення режиму праці та відпочинку з виконанням надурочних робіт значної тривалості, відсутність або неякісне проведення медичного обстеження.*

Натомість, на підприємствах галузі будівництва відмічається збільшення питомих ваг **технічних причин** у настанні зазначених нещасних випадків, під час яких травмувалися працівники: у 2014 році – на 7,7%, а у 2015 – у 1,6 разів.

Серед цих причин найбільше травмується працівників через *незадовільний технічний стан виробничих об'єктів, будинків, споруд, незадовільне утримання території, засобів виробництва, виробничого обладнання та транспортних засобів підприємств, установ і організацій*

Зростання цього показника можна також пояснити збільшенням на підприємствах галузі питомих ваг застарілого виробничого обладнання та його зношеністю. Сприяє такому становищу різке послаблення у ці роки державного нагляду та нагляду з боку територіальних управлінь Держпраці за підприємствами галузі, що було викликано прийняттям *Верховною Радою України поправок до Закону України від 05 квітня 2001 року № 877-V «Про основні засади державного нагляду (контролю) в сфері господарської діяльності», зокрема Законом України від 22.07.2014 № 1600-VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмеження втручання у діяльність суб'єктів господарювання».*

Досить високою є питома вага технічних причин і у настанні нещасних випадків, пов'язаних з виробництвом, під час яких **гинуть** працівники галузі, зокрема у 2014 році цей показник складав 15,0%, а у 2015 – 16,2%

Відповідно до положень цього Закону України, прийнятого в угоду роботодавцям, зупинення виробництва та виконання робіт, які, за висновком органу з нагляду за охороною праці, створюють безпосередню загрозу життю та здоров'ю людей, можна здійснювати лише за постановою суду, ухваленою за результатами розгляду позову зазначеного органу. Потрібно відразу зазначити, що, наприклад, у 2013 році за даними Держгірпромнагляду з 861 такого позову було прийнято відповідне рішення лише по 233 позовам (27,1%).

Про незадовільний в цілому технічний стан виробничого обладнання на підприємствах України, включаючи галузь будівництва, переконливо свідчили і узагальнені матеріали відповідної щорічної галузевої статистичної звітності за формою № 1-УБ «Умови і безпека праці».

На жаль, ця звітна форма за «наполегливими пропозиціями» представників роботодавців і центральних органів виконавчої влади була безпідставно відмінена наказом Держгірпромнагляду від 8 лютого 2013 року № 28 «Про скасування наказу від 31 березня 1994 року № 27».

Сприяє травмуванню працівників відсутність у виробничого обладнання захисних, гальмівних, блокувальних та огорожувальних пристроїв; захисного фарбування механізмів, що

рухаються; порушення термінів проведення виробничому обладнанню поточних і капітальних ремонтів та передбачених нормативними актами з безпеки праці випробовувань і опосвідчень.

На підприємствах галузі будівництва України дуже малими темпами здійснюється заміна виробничих машин та механізмів, що використовуються при технологічних процесах. Надзвичайно недостатньо впроваджуються в економічну діяльність підприємств передові, зокрема енергозберігаючі та екологічно чисті технології, автоматизація та механізація трудових процесів.

Важливу роль у настанні нещасних випадків, пов'язаних з виробництвом, відіграють і психологічні причини.

У 2014 році у порівнянні з 2013-им їх питома вага у травмуванні працівників галузі будівництва збільшилась у 3,2 рази, а у 2015 – в 1,9 разів.

Ці ж причини викликали загибель у 2014 році у 2,7 рази більше працівників, ніж у 2013, а у 2015 році – вже у 3,1 разів.

Таке зростання психологічних причин підтверджує недостатній контроль керівників виробничих підрозділів підприємств, установ та організацій за:

- а) виконанням працівниками положень Правил внутрішнього трудового розпорядку підприємств та колективних договорів щодо дотримання трудової дисципліни, неприбуття та знаходження їх у стані алкогольного, наркотичного сп'яніння та токсикологічного отруєння. Здійснення виробничих завдань у стані алкогольного

сп'яніння та вживання алкогольних напоїв протягом робочої зміни;

- б) допуском підлеглих до виконання виробничих завдань, включаючи виконання робіт підвищеної небезпеки у стані алкогольного сп'яніння;
- в) недостатнім та несвоєчасним відсторонення від роботи працівників, які знаходяться у стані алкогольного сп'яніння, та направленням їх на експертизу щодо знаходження у стані алкогольного сп'яніння.

Сприяє травмуванню працівників через психофізіологічні причини поширення серед працюючого населення хронічного алкоголізму, наркоманії та інших захворювань центральної нервової системи, що супроводжуються розладами психіки та поведінки (за даними медичних оглядів Інституту медицини праці АМН України число офіційно зареєстрованих осіб з такою патологією складає близько **1,3** млн).

Негативно впливають на збільшення питомих ваг психофізіологічних причин у травмуванні працівників такі чинники, як:

- а) реформа охорони здоров'я, під час якої була практично знищена цехова медицина і профпатологічна служба, а також медико-санітарні частини та інші заклади охорони здоров'я на підприємствах, які здійснювали оперативний нагляд за станом здоров'я працівників;
- б) значні недоліки у проведенні періодичних профілактичних медичних оглядів і особливо психофізіологічної експертизи, яка здебільшого проводиться поза закладами охорони здоров'я.

Тільки в умовах України існує надзвичайне явище, коли оцінка стану **психічного здоров'я** працівника та функціонального стану його вищої нервової діяльності надається здебільшого в експертно-технічних центрах (ЕТЦ) Держгірпромнагляду та Держпраці, де її вартість складає близько 200 грн і, практично, не відшкодовується працівнику на підприємстві.

Враховуючи, що це дослідження повинні проходити працівники, які виконують 13 видів робіт (за приблизними розрахунками – це більше 1,0 млн працівників), ЕТЦ «заробляють» на проведенні психофізіологічної експертизи мільйони гривень – кошти, які б зовсім не зашкодили МОЗ.

Проте МОЗ практично самоусунулося від проведення психофізіологічної експертизи. Це підтверджують дані про відсутність у закладах охорони здоров'я посад психофізіологів, відсутність належних методик проведення 15-и видів психофізіологічних досліджень, а також відсутність національних критеріїв оцінки результатів психофізіологічних досліджень для працівників різної статі, віку та професії;

- в) формальне проведення медичних оглядів при прийманні на роботу і періодичних медичних оглядах у психіатра і нарколога у відповідності до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2000 р. № 1465 «Про затвердження Порядку проведення обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів і переліку медичних психіатричних протипоказань щодо виконання окремих видів діяльності (робіт, професій, служби), що можуть становити безпосередню небезпеку для особи, яка провадить цю діяльність, або оточуючих» та постанови Кабінету Міністрів України від 6 листопада 1997 р. № 1238 «Про обов'язковий

профілактичний наркологічний огляд і порядок його проведення».

Матеріали цього розділу також підтверджують недостатню ефективність державного нагляду фахівців територіальних управлінь Держпраці за станом безпеки праці на підприємствах галузі будівництва і будівельних майданчиках щодо усунення причин, що призводять до настання нещасних випадків на виробництві, особливо – організаційних причин, реалізація яких не потребує значних фінансових витрат роботодавців.

5. ПРО РІВНІ ТРАВМАТИЗМУ НА ВИРОБНИЦТВІ

Матеріали про показники рівнів травматизму на виробництві у галузі будівництва протягом 2014-2015 років у порівнянні із середніми аналогічними показниками за попередній період у галузі та в Україні наведені у таблиці 4.

Аналіз проводився за аналогічними показниками (коефіцієнтами), як і у попередній період, зокрема: коефіцієнт частоти травмування на

ТАБЛ. 4. ПОКАЗНИКИ ВИРОБНИЧОГО ТРАВМАТИЗМУ ПРАЦІВНИКІВ ГАЛУЗІ БУДІВНИЦТВА В РЕЗУЛЬТАТІ НАСТАННЯ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА ВИРОБНИЦТВІ У 2014-2015 РОКАХ У ПОРІВНЯННІ З МИНУЛИМ ПЕРІОДОМ

	Роки	Показники травматизму на виробництві			
		Кч	Кчс	Кт	Кв
в Україні	С*	1,3	12,7	37,2	1 до 10
	2013	1,1	12,3	37,8	1 до 9
	2014	0,7	9,9	34,5	1 до 7
	2015	0,7	10,3	40,0	1 до 7
Будівництво	С*	1,9	34,6	45,9	1 до 6
	2013	1,5	27,2	53,3	1 до 6
	2014	1,1	28,5	43,1	1 до 4
	2015	1,4	34,6	43,5	1 до 4

Примітка: С* – середні значення коефіцієнтів за період 2009-2013 роки

1000 працюючих (Кч), коефіцієнт частоти травмування зі смертельними наслідками на 100000 працюючих (Кчс), коефіцієнт тяжкості травмування (Кт) – середня тривалість тимчасової непрацездатності, яка зумовлена отриманням травми при настанні нещасного випадку на виробництві, та коефіцієнта відношення числа нещасних випадків зі смертельним наслідком до загального числа зареєстрованих нещасних випадків (Кв).

Матеріали табл. 4 свідчать, що у 2014 і 2015 роках у порівнянні з 2013 роком у галузі будівництва відмічається очікуване зменшення показника **частоти травмування** (Кч): у 2014 році – у 1,4 разів, а у 2015 – на 7,1%.

Однак, показник Кч галузі будівництва у ці роки був більше, ніж в Україні: у 2014 році – в 1,7 разів, а у 2015 – 2,0 разів.

За середнім коефіцієнтом Кч протягом 2009-2013 років галузь будівництва займала в Україні друге місце серед 18-ти галузей, охоплених державним статистичним спостереженням відносно травматизму на виробництві, у 2014 році – третє, а у 2015-му – знову «повернулася» на друге.

Значно гірше виглядає у галузі показник **частоти травмування зі смертельними наслідками** (Кчс): у 2014 році він був лише на 4,8% більше (гірше), ніж у 2013-му, а у 2015 році – вже на 27,2% і дорівнював середньому рівню аналогічного показника у галузі за 2009-2013 роки. Коефіцієнт Кчс галузі у ці роки був більше, ніж в Україні: у 2013 році – у 2,9 разів, а у 2015 – 3,4 разів. Якщо за середнім показником частоти смертельного травмування (Кчс) протягом 2009-2013 років галузь будівництва займала в Україні третє місце, у 2013 році – четверте, то у 2014 і у 2015 роках – перше.

Необхідно відмітити, що значна частина нещасних випадків зі смертельними наслідками відбувається у галузі з працівниками, які під час настання нещасного випадку знаходились у стані алкогольного сп'яніння. За цим коефіцієнтом у 2014 році – 0,9%, що в 4,5 рази перевищував аналогічний показник в Україні, галузь знаходилась на першому місці серед 18 галузей.

У порівнянні з 2013 роком у галузі відбулося зменшення **коефіцієнта тяжкості травмування** (Кт): у 2014 році – на 27,7%, а у 2015-му – на 22,5%, проте ці показники перевищували аналогічні в

Україні на 24,9% у 2014 році і на 8,8% – у 2015-му. Якщо за середнім показником тяжкості травмування (Кт) протягом 2009-2013 років галузь будівництва займала в Україні друге місце, у 2013 році – четверте, то у 2014 і у 2015 роках – перше.

Катастрофічна ситуація складається у галузі з **коефіцієнтом відношення** (Кв), що свідчить про збереження протягом 2014 і 2015 років серйозних недоліків у обліку нещасних випадків на виробництві.

Цей показник у 2014 і 2015 роках становив 1 до 4-х (як у Індії) і у порівнянні з 2013 роком зменшився у 1,5 рази, він також був меншим у 1,5 рази за середній аналогічний показник у галузі протягом 2009-2013 років.

Необхідно відмітити, що показник Кв галузі був значно меншим (гіршим), ніж в середньому в Україні – в 1,7 разів, у 2013 році – у 1,5 рази, у 2014 і 2015 роках – в 1,8 разів.

До речі, станом на 01.12.2016 Кв у галузі будівництва вже знизився менше 1 до 4-х і становив 1 до 3,7 – тобто став гіршим, ніж в Індії, що зайвий раз підкреслює вкрай незадовільний стан обліку нещасних випадків без смертельних наслідків на підприємствах галузі та будівельних майданчиках.

Причини такого положення мало цікавлять представників територіальних управлінь Держнагляду, хоча згідно з положеннями **ст. 22** Закону України «Про охорону праці» «...», а також **ст.171 «Кодексу законів про працю України»** роботодавець повинен організовувати розслідування та вести **облік** нещасних випадків», а за порушення вимог законодавства про охорону праці роботодавці несуть адміністративну (**ст.41 Кодексу про адміністративні правопорушення України**) або кримінальну (**ст. 271 Кримінального кодексу України**) відповідальність.

6. ПРО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНУ ЗНАЧИМІСТЬ ТРАВМАТИЗМУ НА ВИРОБНИЦТВІ У ГАЛУЗІ БУДІВНИЦТВА

Керівники виробничих будівельних об'єднань (холдинги, компанії та інше), керівники підприємств будівельної галузі, відповідальні пра-

цівники Мінрегіонбуду, начальники управлінь, виконробі і представники служб охорони праці, а також самі працівники підприємств галузі будівництва явно недооцінюють значну **соціально-економічну значимість** травматизму для:

а) роботодавців через

- **безповоротне вибуття** (інвалідність або загибель) економічно активних, кваліфікованих працівників (наприклад, протягом 2009-2015 років – **більше 1 тис.** осіб, а щорічно – більше **100**);
- **втрати невідпрацьованого часу** через тимчасову непрацездатність, зумовлену травматизмом на виробництві і шкідливими умовами праці, які становили майже **90,0 тис. робочих людоднів**, а у 2015 році – більше **11,1 тис.**, а також невироблених і нереалізованих у зв'язку з цим продукції і наданих послуг;
- погіршення інвестиційної складової економіки країни, виробничого іміджу українських підприємств галузі будівництва та їх продукції;
- **відчутні витрати** відшкодувань потерпілим, а також – членам сімей та утриманцям померлих і на ліквідацію наслідків нещасних випадків та аварій та інших, матеріали про що наведені у таблиці 5.

Матеріали таблиці 5, а саме різке зменшення витрат, викликають мінімум здивування, оскільки у 2015 році в галузі будівництва було зареєстровано всього на вісім нещасних випадків більше і на один нещасний випадок зі смертельним наслідком менше.

Проте загальні витрати підприємств, пов'язані з настанням нещасних випадків, у 2015 році у порівнянні з 2014 роком зменшились на 19,8%; на оплату перших п'яти днів тимчасової непрацездатності згідно з листком непрацездатності – на 18,9%; на інші виплати потерпілим, членам сімей та утриманцям померлих, здійснених за рахунок коштів підприємства – на 20,1%. Ці матеріали переконливо свідчать про недостатній соціальний захист потерпілих від нещасних випадків та членів сімей загиблих працівників з боку підприємств галузі.

Сума штрафів, сплачена посадовими особами підприємства за порушення вимог законодавства

про охорону праці, пов'язаних з нещасним випадком, у тому числі за його приховування, у 2015 році була у **5,5 разів! менша**, ніж у 2014-му, хоча наведені вище матеріали беззаперечно свідчать про збереження на підприємствах галузі і на будівельних майданчиках істотних недоліків щодо:

1. Безпечного утримання виробничих будівель і споруд, особливо несучих стін, даху, інженерних систем енерго-, водо-, газо-, електро-, тепlopостачання, належне утримання території підприємств, зокрема в осінньо-зимовий період.

2. Утримання виробничого обладнання та інструментарію у відповідності до вимог нормативних актів з правил безпеки (ГОСТи, ДСТУ, Положення, Правила тощо), наявності у обладнання захисних, огорожувальних, блокуючих, гальмівних та інших пристроїв, які забезпечують безпечну роботу на ньому.

3. Створення умов праці, які відповідають вимогам санітарно-гігієнічних норм і правил, зокрема щодо належної вентиляції, опалення, освітленості, мікрокліматичних умов праці, організації робочого місця (площа, об'єм і ергономічне влаштування), застосування колективних захисних засобів тощо.

4. Виконання вимог нормативних актів з охорони праці при прийомі працівника на роботу (попередній медичний огляд, навчання з охорони праці, підготовка з електробезпеки з присвоєнням відповідної групи допуску, проведення необхідних інструктажів з охорони праці, стажування, дублювання і проходження випробувального терміну).

5. Належного контролю з боку посадових осіб підприємств, зокрема, керівників першої ланки, за чітким дотриманням працівниками вимог нормативних актів з безпеки праці при виконанні виробничих завдань (Правила, Положення, Технічні (технологічні) регламенти та інші), застосуванням засобів індивідуального захисту та рятувальних засобів, особливо – при виконанні робіт та застосуванні виробничого обладнання підвищеної небезпеки.

6. Якісної організації і здійснення періодичних медичних оглядів певних категорій працівників, належне і повне виконання медичних рекомендацій заключних актів медичного огляду, працевлаштування працівників за станом здоров'я,

ТАБЛ. 5. ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ БУДІВНИЦТВА, ЗУМОВЛЕНІ НЕЩАСНИМИ ВИПАДКАМИ, У 2014 І 2015 РОКАХ (ТИС. ГРН)

Рік	Витрати підприємств, усього	У тому числі		Сума штрафів, сплачена посадовими особами підприємства за порушення вимог законодавства про охорону праці, пов'язаних з нещасним випадком, у тому числі за його приховування	Нарахована вартість зіпсованого устаткування, інструменту, зруйнованих будівель, споруд
		на оплату перших п'яти днів тимчасової непрацездатності згідно з листком непрацездатності	на інші виплати потерпілим, членам сім'я та утриманцям померлих, здійснених за рахунок коштів підприємства		
2014	919,5	202,2	717,3	44,5	15,0
2015	767,3	170,1	597,2	8,1	11,6

оздоровлення працівників, соціально-побутове забезпечення (організація гарячого колективного харчування, робота санітарно-побутових приміщень, медичне обслуговування тощо).

7. Проведення постійного навчання працівникам з питань охорони праці (інструктажі, курси, учбові комбінати тощо).

8. Належного проведення атестації робочих місць за умовами праці і повне надання працівникам пільг і компенсацій за роботу у шкідливих умовах праці відповідно до чинного законодавства України, зокрема статті 7 Закону України «Про охорону праці».

9. Попередження настання нещасних випадків на підставі оцінки ризику травмування працівників окремих професій на конкретному робочому місці, а також попередження виникнення у працівників професійних захворювань.

Розмір *нарахованої вартості зіпсованого устаткування, інструменту, зруйнованих будівель, споруд* у 2015 році був на 29,3% меншим, ніж у 2014 році.

Для **потерпілих** працівників галузі і членів сімей загиблих виробничий травматизм – це:

- втрата заробітку і засобів до існування у вигляді матеріального відшкодування за подіяної шкоди здоров'ю або у зв'язку із втратою годувальника (у разі визнання комісією з розслідування нещасного випадку

таким, що не пов'язаний з виробництвом, або в результаті приховування менеджментом підприємства самого факту настання такого випадку, що підтверджують дані про коефіцієнт співвідношення (Кв);

- фізичні і моральні страждання від часткової чи повної втрати працездатності, від соціальної несправедливості, обмеження власних фізичних і матеріальних можливостей.

Необхідно зазначити, що втрати роботодавців через виробничий травматизм майже **у десятки разів перевищують** вартість профілактичних заходів, які дозволяють істотно знизити його рівні, попередити його негативні наслідки, зменшити соціально-економічні втрати, проте більшість роботодавців підприємств будівельної галузі ігнорують проведення дієвих заходів щодо попередження виникнення нещасних випадків на виробництві.

7. ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Наведені у цьому повідомленні аналітичні матеріали про показники травматизму на виробництві у галузі будівництва протягом 2014-2015 років дозволяють зробити наступні висновки:

1. Незадовільний стан безпеки праці, який продовжує залишатися у галузі будівництва, беззаперечно підтверджують високі показники травматизму на виробництві.

Так, за показником частоти травмування (Кч) серед 18-ти галузей у 2014 році вона перебувала на третьому місці, а у 2015-му – цей показник погіршився і галузь перемістилася на друге місце.

За показником частоти травматизму зі смертельними наслідками (Кчс) галузь будівництва перебувала у 2014 і 2015 роках на першому місці, «випередивши» такі галузі з підвищеними рівнями травматизму, як сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство; добувна промисловість і розроблення кар'єрів; водопостачання, каналізація, поводження з відходами; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування.

За показником тяжкості травмування (Кт) галузь будівництва займала у 2014 році перше місце, а у 2015-му – третє.

2. Не дивлячись на існування законодавчих та численних нормативних актів (НПА) щодо попередження виникнення нещасних випадків на виробництві, яких повинні були б дотримуватись роботодавці, а також здійснення державного нагляду за охороною праці на об'єктах будівництва і підприємствах будівельної індустрії (посада державного технічного інспектора з нагляду у сфері будівництва є в кожному територіальному управлінні Держпраці), показники травматизму на виробництві, питома вага подій і причин, що призводять до настання нещасних випадків, пов'язаних з виробництвом, продовжують залишатися практично без змін. Це дозволяє припустити або ігнорування роботодавцями вимог НА, або явну неефективність державного нагляду за охороною праці і попередженням нещасних випадків у галузі.

Цей висновок підтверджують дані про щорічну реєстрацію у галузі групових нещасних випадків, в тому числі – зі смертельним наслідком, регулярне падіння баштових кранів, високі з року в рік показники таких подій у настанні нещасних випадків на виробництві, як падіння працівника з висоти, дорожньо-транспортні пригоди та інші.

Стає очевидним, що державний нагляд з охорони праці у галузі будівництва потребує докорінного поліпшення.

3. Більшість роботодавців підприємств галузі будівництва самоусунулись від вирішення проблем безпеки праці у галузі, зменшення рівнів травматизму на виробництві на підставі визначення і усунення конкретних ризиків травмування працівників кожної будівельної професії.

Сприяє цьому наявність істотних недоліків у навчанні і перевірці знань з охорони праці керівників підприємств галузі, їх об'єднань та відповідальних представників Мінрегіонбуду, тобто – наявність у галузі порушень вимог наказу Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 № 15 **«Про затвердження Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та Переліку робіт з підвищеною небезпекою»**, зареєстрованого в Мін'юсті України 15 лютого 2005 р. за № 231/10511 із змінами і доповненнями, внесеними наказом Держгірпромнагляду від 16 листопада 2007 року № 273 та наказом Мінсоцполітики України від 30.01.2017 № 140.

4. Незадовільний рівень безпеки праці у галузі будівництва, який стабілізувався на високих показниках травматизму на виробництві, дозволяє також висунути серйозні претензії до керівників територіальних управлінь Держпраці щодо цілеспрямованої роботи з його зменшення.

5. Потребує нагального поліпшення система управління охороною праці у галузі будівництва як від Мінрегіонбуду до підприємства будівельної промисловості (так звана «вертикальна» ланка) та від місцевих установ державних адміністрацій до будівельного майданчика («горизонтальна» ланка), так і самих підприємств галузі.

Одним зі шляхів цього є кардинальне удосконалення національних НПА з безпеки і гігієни праці у галузі будівництва та її збагачення положеннями Директиви ЄС 92/57/ЄС, 89/391/ЄС та іншими і міжнародними нормативними актами.

Серйозною основою для такого удосконалення повинна стати ратифікація Україною **Конвенції МОП № 167 Про безпеку та гігієну праці у будівництві (1988 р.)**. ●